

УДК 327.5+327.8

Поліна Белінська

**КОНЦЕПЦІЯ ГАРМОНІЇ У
СУЧАСНОМУ
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСІ КНР: ВІД
ТРАДИЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ДО
НОВИХ ПІДХОДІВ**

У статті розглянуто еволюцію концепції гармонії у зовнішній політиці сучасного Китаю. Досліджено нові підходи, які є пов'язаними з концепцією, враховуючи сучасні геополітичні, економічні реалії та виклики. Стаття розкриває значення концепції гармонії, як основи для стабільності, співпраці, мирного співіснування та взаєморозуміння в міжнародних відносинах Китаю в контексті його зростаючої ролі на світовій арені. Також розглянуто роль, позицію та бачення Китаєм вирішення російсько-української війни на основі принципів гармонії та дипломатії; роль Китаю, як посередника у вирішенні конфлікту; економічне співробітництво через ініціативу «Один пояс, один шлях» та його недоліки; відносини з США; фактор голови Китайської Народної Республіки Сі Цзін'їня.

Ключові слова: *Китай, концепція гармонії, зовнішня політика, "українська криза", ініціатива "Один пояс, один шлях".*

Постановка проблеми. У контексті сучасного світового порядку Китай переглядає концепцію гармонії в зовнішній політиці у зв'язку з новими глобальними викликами, такими як конфлікти, тероризм та економічні трансформації. Вивчення цієї еволюції є важливим для розуміння стратегії Китаю на міжнародній арені. Аналіз нових підходів до гармонії допоможе зрозуміти, як Китай пристосовує свою зовнішню політику до сучасних

викликів, сприяючи міжнародній співпраці та мирному вирішенню конфліктів. Наукова значимість полягає у вивченні еволюції концепції гармонії в зовнішній політиці Китаю, що допомагає розкрити стратегічні курси країни на міжнародній арені. Практична значимість полягає у тому, що аналіз нових підходів до гармонії дозволить краще зрозуміти, як Китай пристосовує свою зовнішню політику до сучасних глобальних викликів.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. До аналізу дослідження було залучено праці та статті, які зосереджуються на історичному контексті та еволюції концепції гармонії в китайській політиці; наукові статті, дослідження аналітичних центрів, офіційні звернення та статті офіційних представників КНР.

Так, З. Ліхуа вказує на вплив традиційних китайських цінностей на сучасну зовнішню політику Китаю, розкриваючи цей вплив у світовій китайській прагматичності. Ф. Сяньжун підкреслює важливість ідеї Сі Цзіньпіна в просуванні світової дипломатії та стабільності в глобальному масштабі. І. Ченг Вей пропонує всебічний аналіз зовнішньої політики Китаю, описуючи її стратегічні цілі та прагнення в глобальній перспективі. Ван І від уряду КНР роз'яснює офіційну позицію Китаю щодо української кризи, висвітлюючи принципи нейтральності та прагнення до політичного регулювання. М. Харт-Ландсберг критикує ініціативу «Один пояс, один шлях», розкриваючи можливості та ризики цього проекту для країн-учасниць. Джерело Asia for Educators детально пояснює основні принципи зовнішньої політики КНР, як вони розвивалися та якими втілюються в міжнародних відносинах. Програми міжнародного радіо Китаю та інформація Міністерства закордонних справ КНР демонструє зусилля Китаю з підтримки політичного вирішення української кризи шляхом дипломатичних перемовин та офіційної заяви спеціального представника

Лі Хуея. Аналітичний центр Baidu представляє китайську позицію щодо політичного вирішення української кризи через систему 12 пунктів, підкреслюючи прагматичний підхід Китаю. Українські автори, наприклад, Н. Бутирська аналізує стійкість України у здобутті підтримки Китаю у світовій російській агресії, позначаючи невідповідність очікувань України та Китаю. І. Куса акцентує увагу на посередництві Китаю у відновленні відносин між Іраном та Саудівською Аравією, що демонструє можливості Китаю як міжнародного посередника. О. Мащенко розглядає відносини між США та КНР після самого Байдена і Сі, відзначаючи потенціал для покращення відносин при існуючих складнощах.

Ця література разом розкриває різноманітні аспекти зовнішньої політики КНР, її стратегічні цілі та методи, які формують уявлення про динаміку розвитку країни на міжнародній арені.

Метою статті є аналіз концепції гармонії у сучасному зовнішньополітичному дискурсі Китаю з урахуванням традиційних принципів та нових підходів до досягнення гармонії на міжнародній арені; використання концепції гармонії Китаєм у контексті сучасних глобальних викликів та трансформацій у міжнародних відносинах; визначення факторів, які впливають на перетворення та адаптацію концепції гармонії у зовнішньополітичній діяльності Китаю.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових концепцій, яка визначає зовнішньополітичні стратегії Китаю, є концепція гармонії. Ця концепція витікає з традиційних культурних та філософських принципів, таких як конфуціанство, та відображає бажання Китаю сприяти стабільності та мирному співіснуванню на міжнародній арені. Однак у ХХ столітті, особливо після становлення Китайської Народної Республіки в 1949 році, концепція гармонії

отримала новий акцент у контексті державної політики. Китайські лідери використовували концепцію гармонії для підтримки внутрішньої стабільності та зовнішнього миру, пропагуючи ідею гармонійного розвитку як ключового напрямку для країни. Ця концепція містить ключові ідеї зовнішньої політики Китаю. По-перше, це шукати гармонію, а не одноманітність. Різноманітність відзначається у всесвіті, природі та суспільстві, проте це не завжди веде до конфлікту. Іноді різниця між об'єктами може перетворитися на протиріччя, але інколи вона є ключовою умовою для гармонії.

Дотримання принципу співіснування та процвітання в зовнішній політиці базується на п'яти принципах: повага до територіальної цілісності та суверенітету, взаємне невтручання, невтручання у внутрішні справи, рівність і взаємна користь, мирне співіснування.

Друга ідея концепції гармонії полягає в повазі великих країн по відношенню до малих, тобто велика держава повинна завоювати довіру меншої. Прикладом цієї ідеї є китайська політика щодо сприяння дружньому, безпечному та процвітаючому сусідству, з акцентом на суверенітет, невтручання у внутрішні справи один одного, взаємодопомогу, рівність та взаємну вигоду.

Третя ідея полягає в тому, що великі країни не повинні прагнути до верховенства або бути захоплені своїм прагненням до влади. Згідно зі словами китайського філософа Лао Цзи, «навіть гордому дракону доведеться покаятися, коли він впаде після надто високого польоту в розряджене морозне повітря». Також Лао Цзи зазначив, що велика сила може легко впасти.

Четверта ідея полягає у вирішенні конфліктів належними чином. Якщо це не збройний конфлікт, то слід вирішувати дипломатичним шляхом, що буде

підтримувати гармонію між державами та вирівняє дисбаланс [1].

Ці принципи китайське комуністичне керівництво перерахувало у 1954 році, щоб запевнити некомуністичні країни Азії, що Китай не буде втручатися у внутрішні справи і прагне до мирного сусідства [2]. Зараз Китай стикається з багатьма викликами, такими як геополітична напруженість та нестабільність, що чинить тиск на національну економіку. Уряд стурбований наслідками російсько-української війни, нестабільністю на Близькому Сході та напруженістю відносин між Китаєм та США.

Щоб пом'якшити ці загрози, Пекін вжив заходи щодо зменшення напруженості, відправивши спеціального представника Лі Хуея для зустрічі з офіційними особами у Києві та Москві, проводячи перемовини за допомогою човникової дипломатії, яка сприяє вирішенню «української кризи» [3]. Китай є однією з країн, яка оголосила про свої наміри виступити посередником у вирішенні конфлікту між Україною та Росією. З 16 по 17 травня 2023 року в Україні перебував спеціальний представник уряду КНР у справах Євразії Лі Хуей. У цей період президент України В. Зеленський зустрівся з Лі Хуеєм, а Лі провів зустрічі з українськими представниками. Лі Хуей пояснив позицію Китаю та зазначив принципи вирішення української кризи, запропоновані Сі Цзіньпіном [4].

По-перше, Китай закликає до припинення вогню та початку мирних переговорів, оскільки війни не мають переможців. Це загальний погляд, але для Росії та України бажання отримати перевагу через конфлікт є сильним.

По-друге, повага суверенітету є надзвичайно важливим чинником розвитку для України. Це допоможе забезпечити міжнародну справедливість і захистити інтереси кожної держави.

По-третє, Китай закликає до відмови від односторонніх санкцій без дозволу Ради Безпеки, що особливо важливо у разі конфлікту між Росією та Україною.

Четверте, потрібно відмовитися від духу холодної війни і визнати, що безпека однієї країни не повинна здійснюватися за рахунок інших [5].

За словами Наталії Бутирської, візит Лі Хуея до України, Росії та європейських країн підтвердив, що Китай не виявив готовності вкладати свій дипломатичний капітал у вирішення конфлікту між Росією та Україною. Видима дипломатична активність Пекіна була переважно спрямована на поліпшення відносин з європейськими країнами та заробіток додаткових балів в очах Глобального Півдня як миротворця та посередника заради стабільності. Проте китайська «мирна ініціатива» не отримала значної підтримки з боку жодної зі сторін, що зараз вказує на завершення миротворчих зусиль Пекіна [6]. Щодо українського питання, то Китай ні разу не назвав повномасштабне вторгнення «війною», а лише «українською кризою», зберігаючи «проросійський нейтралітет», але і виступаючи за вирішення конфлікту дипломатією. Міністр закордонних справ КНР Ван І наголосив, що Китай не є ініціатором української кризи та не бере в ній участі, проте він також не залишається осторонь цих подій. Президент Сі Цзіньпін заявив, що поважання суверенітету та територіальної цілісності всіх країн є невід'ємними принципами, які необхідно дотримуватися, а проблеми безпеки мають бути вирішені відповідно до міжнародного права. Китай активно підтримує мирні переговори та відіграє позитивну роль у відновленні миру. Не згасає надія на врегулювання конфлікту, і чим швидше почнуться мирні переговори, тим менше збитків зазнають усі сторони [7].

Також варто зазначити, що у березні 2023 року Китай, здобув дипломатичну перемогу у посередництві нормалізації

відносин Саудівської Аравії та Ірану. Це становить турботу для США, які відчувають, що можуть залишитися осторонь, коли Китай, здається, посилює свої позиції. По-друге, стає очевидним, що монархії Перської затоки віддають перевагу нелінійному та автономному підходу відносно своїх західних союзників і мають намір самостійно визначати постамериканську безпекову архітектуру, при цьому не обов'язково враховуючи всі інтереси США та їхніх союзників. Хоча це вже було очевидно раніше, тепер це отримало практичне підтвердження. Звісно, центральною темою стала роль Китаю [8].

Економічні проблеми примусили керівництво зробити стратегічні зміни у напрямку поліпшення відносин із Заходом. Міністр закордонних справ Ван І зауважив, що «досягнуто певний прогрес у зміцненні відносин» із США після зустрічі президента Китаю Сі Цзіньпіна з президентом США Джо Байденом в листопаді 2023 року. Під час зустрічі Китай погодився відновити військові контакти та зупинити потік експорту прекурсорів фентанілу, що були двома ключовими вимогами Вашингтону. Також, Пекін скасував економічні обмеження щодо Литви, що стало важливим моментом у відносинах Китаю та ЄС. Але незважаючи на спроби укріпити дипломатичні відносини, економічні суперечки між Китаєм та США збереглися [9].

Ще однією складовою зовнішньої політики Китаю є спільне будівництво «Одного поясу, одного шляху». Саме цей проєкт Китай пропонує для сприяння взаємовигідному співробітництву та спільному розвитку країн регіону в умовах економічної глобалізації. Китай активно втілює цю ініціативу на практиці, лідируючи у створенні фінансових механізмів, таких як Фонд Шовкового шляху та Азійський банк інфраструктурних інвестицій, з метою

підтримки країн, котрі беруть участь у розвитку «одного поясу, одного шляху» [10]. Але цей проект зіштовхнувся з критикою та його вважають неефективним. Ця стратегічна помилка полягає в тому, що ініціатива не враховує реальних торговельних обмежень та складнощів, що можуть виникнути через геополітичні фактори, такі як політичні рішення і заборони. Такі проблеми можуть суттєво обмежити ефективність та прибутковість проєктів ініціативи «Один пояс, один шлях», які пропагуються як засіб підтримки торгівлі та економічного зростання між регіонами [11]. Тут концепція гармонії полягає у прагненні до взаємовигідних та гармонійних відносин між країнами, які беруть участь у проєкті.

Також варто згадати роль політичного лідера Сі Цзіньпіна. Саме він є більш амбітним та наполегливим політиком у порівнянні зі своїми попередниками. Його метою є реалізація «Великого омолодження китайської нації», що дозволить зміцнити економічний, військовий та культурний аспекти на міжнародному рівні [13].

У наступному році Китай, ймовірно, продовжить зміцнювати своє зовнішнє середовище в інтересах збереження внутрішньої стабільності. Проте не можна гарантувати успіху цієї стратегії. У контексті багатьох викликів, з якими стикається Китай, Лі Хуей підкреслив, що досягнення щорічних цілей «буде складним завданням» [6].

Висновки. Очевидно, що концепція гармонії має особливе значення у сучасній китайській дипломатії. По-перше, це економічна співпраця через ініціативу «Один пояс, один шлях». Гармонія в цьому випадку означає розвиток взаємовигідних відносин, які сприяють економічному співпроцвітанню усіх учасників. По-друге, вирішення світових криз, таких як: конфлікти, тероризм і т. ін. Гармонія в цьому випадку означає спільне розв'язання проблем за допомогою діалогу, співпраці

та мирних засобів. По-третє, Китай активно пропагує ідею гармонії у відносинах між країнами на основі принципу мультиполярності. Це означає визнання різноманітності політичних систем та культур, а також унікальності шляхів розвитку кожної країни. У цьому контексті, гармонія передбачає невтручання у внутрішні справи і реалізацію суверенітету інших країн. Китай у своїй зовнішній політиці та економічних ініціативах виявляє готовність до співпраці, розвитку та умиротворенню, виступаючи як посередник, однак успіх буде залежати від здатності країни вирішувати внутрішні та зовнішні чинники.

Список літератури:

1. Lihua Z. China's Traditional Values and Modern Foreign Policy. *Lihua*. 2013. URL: <https://carnegieendowment.org/2013/01/15/china-s-traditional-values-and-modern-foreign-policy-pub-50629>. (дата звернення: 06.04.2024)
2. Принципи зовнішньої політики Китаю. *Asia for Educators*. URL: http://afe.easia.columbia.edu/special/china_1950_forpol_principles.htm. (дата звернення: 06.04.2024)
3. МЗС КНР: Човникова дипломатія Китаю спрямована на сприяння політичному врегулюванню української кризи. *CRI – Міжнародне радіо Китаю*. 2024. URL: <https://ukrainian.cri.cn/2024/03/12/ARTIcoE2HadLxPQ2blcZVS240312.shtml>. (дата звернення: 06.04.2024)
4. Zhōngguó zhèngfǔ ōu yà shìwù tèbié dàibiào lǐ huī fāngwèn wūkèlán(2023). *Zhōnghuá rénmín gònghéguó wàijiāo bù*. Україну відвідає спеціальний представник уряду КНР у справах Євразії Лі Хуей.(2023) *Міністерство закордонних справ Китайської Народної Республіки*. URL: http://www1.fmprc.gov.cn/wjb_

- 673085/zzjg_673183/dozys_673577/xwlb_673579/202305/t20230518_11079396.shtm. (дата звернення: 06.04.2024)
5. Zhōngguó fābù zhèngzhì jiějué wūkélán wéijī 12 diǎn lǐchǎng de shēnyì, méiyǒu fāng'àn cáì shì dà zhìhuì. 2023. *Baijiahao*. *Baidu*. (дата звернення: 06.04.2024)
  6. Глибоке значення позиції Китаю з 12 пунктів щодо політичного врегулювання української кризи. Велика мудрість не мати плану. *Baijiahao*. *Baidu* 2023. URL: <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1758985895652841749&wfr=spider&from=r> (дата звернення: 06.04.2024)
  7. Butyrska N. Ukraine's Futile Struggle to Win China's Support over the Russian Aggression. *ChinaObservers*. 2024. URL: <https://chinaobservers.eu/ukraines-futile-struggle-to-win-chinas-support-over-the-russian-aggression/> (дата звернення: 06.04.2024)
  8. Wang Yi Elaborates on China's Position on Ukraine Crisis. The Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. / *The Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. 2024. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202402/t20240218_11246505.html. (дата звернення: 06.04.2024)
  9. Куса І. Китайське посередництво: нормалізація відносин між Іраном та Саудівською Аравією. *Ми-Україна*. 2023. URL: https://weukraine.tv/blog/kytajske-poserednytstvo-normalizatsiya-vidnosyn-mizh-iranom-ta-sauidivskoju-araviyeyu/#goog_rewarded. (дата звернення: 06.04.2024)
  10. Машенко О. Саміт Байден — Сі: є ознаки нової епохи у відносинах США і КНР, проте є чимало «АЛЕ». *АрміяInform*. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/11/16/samit-bajden-si-ye-oznaky-novoyi-epohy-u-vidnosynah-ssha-i-krn-prote-ye-chymalo-ale/>. (дата звернення: 06.04.2024)
  11. Сяньжун Ф. Надзвичайний та Повноважний Посол КНР в Україні Фань Сяньжун: Ідеї Сі Цзіньпіна про дипломатію сприяють побудові мирної, стабільної та процвітаючої планети. *Embassy of the People's Republic of China in Ukraine*. 2020. URL: http://ua.china-embassy.gov.cn/rus/xwdt/202009/t20200904_3204340.htm (дата звернення: 06.04.2024)
  12. Hart-Landsberg M. A critical look at China's One Belt, One Road initiative [Електронний ресурс] / Hart-Landsberg // Committee for the Abolition of Illegitimate Debt. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cadtm.org/A-critical-look-at-China-s-One-Belt-One-Road-initiative> (дата звернення: 06.04.2024)
  13. Cheng Wei I. Analysing Chinese Foreign Policy. *Cheng Wei. E-Internationals Relations*. 2023. URL: https://www.e-ir.info/2023/01/26/analysing-chinese-foreign-policy/#google_vignette.

Belinska P. P. – student of the Faculty of International Relations, Political Science, and Sociology of Odesa I. I. Mechnikov National University.

THE CONCEPT OF HARMONY IN THE MODERN FOREIGN POLICY DISCOURSE OF THE PRC: FROM TRADITIONAL PRINCIPLES TO NEW APPROACHES

The article examines the evolution of the concept of harmony in the foreign policy of modern China. New approaches related to the concept, taking into account the current geopolitical, economic realities and challenges, are explored. The article reveals the importance of the concept of harmony as a basis for stability, cooperation, peaceful

coexistence and mutual understanding in China's international relations in the context of its growing role on the world stage.

The role, position and vision of China in resolving the Russian-Ukrainian war based on the principles of harmony and diplomacy were also considered; China's role as a mediator in resolving the conflict; economic cooperation through the One Belt, One Road initiative and its shortcomings; relations with the USA; factor of President Xi Jinping of the People's Republic of China.

Key words: *China, the concept of harmony, foreign policy, "Ukrainian crisis", "One Belt, One Road" initiative.*

*Рекомендовано до друку –
викл.. Шевченко Ю. Г.*

Стаття надійшла в редакцію 04.05.2024 р.